

www.vul.fi

Suomen Valjakkourheilijoiden Liitto ry

VALJAKKOURHEILUN TALVILAJIT

Perinteisesti valjakkourheilu on mielletty enemmän talviurheiluksi, jonka kaksi eri muotoa ovat valjakkoajo (nome style) ja valjakkohiihto (nordic style). Valjakkohiihdossa on kolme eri tyyliä: valjakko- eli pulkkahiihto (pulka style), koirahiihto (skijoring) ja yhdistetty (combined).

SUOMEN VALJAKKOURHEILIJOIDEN LIITON alaisia kilpailuja kaikissa talvilajeissa järjestetään ympäri Suomen joulukuusta huhtikuulle lumitilanteesta riippuen. Kilpailutarjontaa voi käydä katsastamassa osoitteessa www.vul.fi/kalenteri. Huipputasolla lähes yksinomaan käytetyt rodut ovat lyhytkarvainen saksanseisoja, alaskanhusky ja seisoja-houndiristeytykset. Siitä huolimatta kaikki valjakkourheilun lajit soveltuvat erinomaisesti monille koiraroduille.

Jos suunnittelet koirallesi valjakkourheilu-uraa, ota sille heti pentuna mikrosiru tunnistamista varten. Kaksipäiväisissä kilpailuissa tai viestikilpailuissa koira on pystyttävä tunnistamaan nopeasti ja silloin siru on kätevin ja sääntöjen mukaan ainoa hyväksytty tunnistemerkintä. Myös koiran rokotusten ja loishäätöjen on oltava kunnossa.

Kilpailulisenssi vaaditaan jokaiselta kilpailijalta. Poikkeuksen muodostavat koirajuoksu- ja harrastussarjat, joissa laji-lisenssi ei ole pakollinen kansallisissa sarjoissa, mutta joissa niissäkin on oltava kilpailukohtainen vakuutus. Kilpailemista kokeilevalle on tarjolla harrastajalisenssi, jonka turvin voi kilpailla yhden kansallisen tason kilpailun.

Kilpailuluokissa myös valjakkourheiluvarusteille (valjaat, vetonaru, vetovyö, pulkka, reki yms.) asetetaan tiettyjä vaatimuksia. Kannattaa hankkia kerralla sääntöjen mukaiset välineet, sillä hankintahinta on käytännössä sama kuin muillakin välineillä.

Kaikissa kilpailuissa noudatetaan Kansainvälisen lajiliiton (IFSS) kansainvälisiä sääntöjä ja niitä täydentäviä Suomen Valjakkourheilijoiden liiton kansallisia sääntöjä. Kaikki säännöt löytyvät osoitteesta www.vul.fi/kilpailutoiminta/saannot. Suomessa valjakkourheilun kattojärjestö ja kilpailuja organisoiva liitto on Suomen Valjakkourheilijoiden Liitto (VUL), jonka nettiosoitteesta www.vul.fi löytyy kattavasti tietoa valjakkourheilun eri lajeista, varusteista, tapahtumista ja säännöistä. VUL:n ohella valjakkohiihtokilpailuja kokeina järjestää Suomen Palveluskoiraliitto (SPKL).

www.vul.fi

VALJAKKOAJO (nome style)

Valjakkoajokilpailussa rekeä vetää 4, 6, 8 tai avoin määrä koiria, jotka on kytketty valjaistaan reestä lähtevään vetoliinaan pareittain ja peräkkäin. Miehet ja naiset kilpailevat samoissa luokissa. Valjakkoajossa käytetyn reen paino ja malli määräytyvät koirien määrän ja ajettavan matkan mukaan. Oleellista on, että reen on kestävä ajajan paino ja siinä on oltava riittävä tila koiran kuljettamista varten. Pakollisina varusteina ovat lisäksi riittävän tehokas jarru sekä jarrumatto, puskukaari, lumiankkuri ja koirankuljetuspussi. Keskipitkillä ja pitkillä matkoilla vaaditaan edellä mainittujen perusvarusteiden lisäksi yleensä eriasteinen määrä selviytymiseen liittyvää varustusta. Ohjaajansa täydellisessä hallinnassa ja käskytettävissä oleva ja kovaa vauhtia mutkaisella ja kapealla metsäreitillä etenevä monen koiran valjakko on aina upeaa katseltavaa!

VALJAKKOIROIEN OMINAISUUKSIA

Valjakkoajossa koirien tasaisuus on valttia ja hyvät johtajakoirat ovat arvokkaampia kuin painonsa verran kultaa. Johtajakoirat vetävät joukkoa ja taimmaksi valjakkoon kytketään yleensä vahvimmat niin kutsutut "pyöräkoirat". Johtajakoirien on oltava nopeita, sitkeitä ja kovaluontoisia, mutta silti tottelevaisia. Jos johtajakoirat temppuilevat, valjakko on sekaisin alta aikayksikön.

Pienemmissä luokissa (4 koira) koiralta vaaditaan enemmän kokoa, nopeutta ja voimaominaisuuksia, kun taas isommissa luokissa nopeuden lisäksi korostuu kestävyuden merkitys ja tällöin koirat usein ovat kooltaan pienempiä. Nopeutta ja voimaa vaativissa 4-koiran luokissa tavallisin näky on alaskanhusky ja muut risteytyskoirat sekä lyhytkarvainen saksanseisoja, kun taas isommissa luokissa ja pidemmällä matkoilla luokissa näkee pienempiä alaskanhuskyja sekä puhdasrotuisia arktisia vetokoiria kuten siperianhusky, alaskanmalamuutti, samojedi ja grönlanninkoira.

OHJAAJAN TEHTÄVÄ

Ohjaaja seisoo reen kyydissä johtajakoiria käskyttäen, tasapainottaa reen kulkua vartalonliikkeillä ja avustaa koiria potkimalla lisää vauhtia tai juosten ylös kovimpia mäkiä. Ajajan oma kunto vaikuttaa lopputuloksiin enemmän pienemmissä luokissa kuten 4-koiran luokassa kuin avoimessa luokassa. Koiramäärän kasvaessa lopputuloksen etenemisvauhdin osalta määräävät yhä enenevässä määrin koirat. Ajajan reen käsittelytaito ja nopeus toimia sotkutilanteissa saavat toisinaan vaikuttaa lopputulokseen usealla minuutilla. Taitava reen käsittelijä voittaa helposti mutkaisella radalla joka kurvissa sekunnin tai pari.

www.vul.fi

KILPAILUMATKAT

Kilpailumatkat jaetaan sprintti-, keskipitkiin- ja pitkiin matkoihin. Kilpailumatkat pitenevät koirien määrän kasvaessa ja ovat sprinttiluokissa 7-26 km (n. 2 km per koira). Kilpailut ovat yleensä kaksi- tai kolmipäiväisiä ja ne ajetaan joka päivä samalla radalla.

Yhteenlaskettu tulos ratkaisee loppusijoituksen. Koko kilpailu on ajettava samoilla koirilla ja koirien on oltava mikrosiruin tunnistamerkittyjä, jotta tuomari voi tarkistaa, että valjakon koirat pysyvät samoina. Tarvittaessa koiria voi jättää pois valjakosta, mutta jokaiseen luokkaan on asetettu minimikoiramäärä, jota pienemmällä määrällä koiria ei saa enää startata kilpailun seuraavassa lähdössä. Valjakkoajokilpailujen pitkien matkojen ääripään muodostavat kuuluisat Pohjois-Amerikan Yukon Quest ja Alaskan Iditarod, jotka ovat jopa 1500 km mittaisia useita päiviä kestäviä kilpailuja. Euroopassa pisin kilpailu tällä hetkellä on Norjan Finnmarksløpet, jossa matkoina ovat 500 km ja 1000 km.

www.vul.fi

HIHTOLAJIT

VALJAKKOHIIHTO (nordic style)

Valjakkohiihdossa on kolme eri kisamuotoa; koirahiihto, pulkkahiihto sekä edellä mainituista koostuva yhdistetty. Koirat on lajin sisällä jaettu kahteen luokkaan: A-luokkaan, joka on avoin kaikille koirille sekä B-luokkaan, johon saavat osallistua kaikki muut paitsi seisovat lintukoirat ja sekarotuiset koirat.

Koirahiihdossa koira vetää valjaissa hiihtäjää. Hiihtäjä ja koira ovat kytkettyinä toisiinsa joustavalla vetonarulla. Tämä laji on talven lajeista helpoin aloittaa, sillä varusteita ei tarvita vielä kovin paljon. Lajin kilpailumatkat vaihtelevat 5–20 kilometrin välillä.

Valjakkohiihto eli pulkkahiihto on lajina todellinen koiran työmotivaation mittari kun matka on usein 10–15 km ja perässään koira vetää pulkkaa, jossa painoa on A-koirilla 0,7 x koiran paino ja B-koirilla 0,5 X koiran paino. Lisäksi pulkan perässä tulee vielä hiihtäjä. Yhdistetyssä mennään ensimmäinen kierros pulkka perässä ja toinen kierros koirahiihtona yhden kierroksen pituuden ollessa 5–7,5 km. Yhdistetyn yhteislähtö mittaa koiran sosiaalisista käyttäytymistä kuten myös ohitustilanteet ladulla ja lisäksi vaihtopaikalla koiran on oltava hallinnassa niin, että oma vaihtoalue löytyy ja pulkan irrotus käy mahdollisimman helposti.

KOIRAHIIHTO (SKIJORING)

Koirahiihto on lajina erinomainen liikuntamuoto sekä ohjaajalle että koiralle. Lajia voi kuntoilumielessä harrastaa lähes minkä tahansa koiran kanssa jolla on edellytykset pysyä hiihtäjän vauhdissa. Mikäli koiralta kuitenkin haluaa enemmän ja lajissa pyrkii eteenpäin on harrastuskoiraksi valittava riittävän iso koira, jolla on halua tehdä töitä ja jonka vauhti on omiin tarpeisiin riittävä. Hyvän valjakkohiihtokoiran ominaisuuksia ovat sosiaalisuus, halu juosta ja tehdä töitä, hyvä fyysinen kunto ja motivaatio, joka korostuu etenkin nykypäivänä kun kilpailumatka saattaa koostua useammasta lyhyestä kierroksesta. Esimerkkinä usean lyhyen kierroksen kilpailusta on Olympic model -kilpailu, jossa 2,5 kilometrin rata kierretään yhteensä kuusi kertaa, ensin kolmesti pulkan kanssa ja sitten kolmesti ilman pulkkaa. Tavoitteena useammassa lyhyessä kierroksessa on lisätä lajin yleisöystävällisyyttä ja edellä mainitulla Olympic model -kilpailumallilla lajia ollaan Norjassa viemässä olympialajiksi. Tärkeintä koirahiihdon harrastamisessa on, että koira nauttii siitä mitä tekee.

Harrastuksen alkuvaiheessa on tärkeää edetä hitaasti. Harrastuksen voi aloittaa heti, kun koira on ohittanut kasvuikänsä ja on kunnolla peruskoulutettu. Aluksi on koira opetettava valjaisiin ja sen on tultava toimeen muiden koirien ja ladulla liikkujien kanssa. Ensimmäiset vetomatkat ovat vain muutamia kymmeniä metrejä ja ”maalissa” odottaa aina kullekin koiralle paras palkka; lelu, ruokaa tai avustaja. Kun koira oppii perusteet, voidaan matkaa vähitellen pidentää, maastoa vaikeuttaa ja samalla mukaan tulevat myös risteykset ja ohitukset ja niiden ohjaaminen koiralle. Peruskäskyt valjakkohiihdossa ovat liikkeellelähtö, kääntyminen oikealle ja vasemmalle sekä pysähtyminen. Kilpailuissa sitten testataan näiden kaikkien osa-alueiden toimivuutta ja yleensä se koira pärjää, jonka kanssa asioita on harjoiteltu monipuolisesti. Valjakkohiihtoa voi harrastaa ympäri Suomen ennalta sovituilla laduilla ja latuvuoroilla. On muistettava, että yleisille laduille ei koiran kanssa saa ilman erillistä lupaa mennä.

www.vul.fi

PULKKAHIIHTO (PULKA)

Pulkkahiihto tuo harrastukseen lisää haastetta ja vaatii koiralta enemmän taitoa ja ominaisuuksia koirahiihtoon verraten. Hiihtäjä tulee lähes viisi metriä koiransa takana, joten koira saa huomattavasti vähemmän "tukea" hiihtäjältä vetonarun välityksellä. Koirahiihdossa useista yllättävistä tilanteista ja risteyksistä selviää myös vetonarusta nykäisemällä, pulkassa suuntakäskyjen ja ohitusten on oltava kunnossa ja koiran hallinnassa, että ikäviltä tilanteilta ja ulosajoilta vältytään. Pulkan (ja hiihtäjän) vetäminen kysyy koiralta myös huomattavasti enemmän taistelutahtoa ja sinniä, erityisesti vaikeassa maastossa ja hankalilla keleillä kilpailtaessa.

Koira on aluksi vain totutettava vetämään pulkkaa perässään. Tätä on aluksi hyvä harjoitella koiraa kaulapannasta taluttaen, ilman suksia. Koira voi säikähtää liikkeelle lähdeettäessä perästä kuuluvaa outoa ääntä ja myös kylkien vieressä kulkevat aisat voivat ahdistaa sitä. Tällöin on hyvä jos ohjaaja on ihan vieressä ja pystyy rauhoittamaan koiraa ja pysäyttämään sen vahinkojen välttämiseksi. Kun koira sitten tottuu pulkkaan voidaan vauhtia ja matkaa vähitellen lisätä ja myös sukset otetaan mukaan. Kun eteneminen pulkan kanssa sujuu harjoitellaan taas risteyksiä, käännöksiä ja ohituksia kuten koirahiihdossakin. Hyvä pulkkakoira kannattaa myös opettaa itse kääntämään pulkka takaisin tulosuuntaan, jolloin mahdollinen ulosajo radalta kilpailuissa on helpompi selvittää.

HIIHTÄJÄN TEHTÄVÄT

Kilpailemaan aikovan hiihtäjän tulee hallita vapaa hiihtotyylä. Ja kuten maastohiihdossa yleensäkin, myös valjakkohiihdossa, käytetään kaikkia vapaan hiihdon tekniikoita eli koukkua (perusluistelu), mogrenia (kaksivaiheinen tasaluistelu) ja wassbergia (yksivaiheinen tasaluistelu) sekä sauvoitta luistelua.

Optimaaliseen suoritukseen tähdittäessä ylämäet tulee pyrkiä hiihtämään niin kovaa, että vedätyttää itseään koiralla mahdollisimman vähän. Tasaisilla ja alamäissä voi sitten passailla ja samalla palautella itseään seuraavaan rutistukseen. Erityisesti koiran auttaminen ja tilanteiden ennakoitokyky korostuu pulkkahiihdossa, koska koiran vedettävänä on jo pulkka. Koira-/pulkkahiihtokilpailu eroaa murtomaahiihtokilpailusta siinä, että taktikka on laadittava täysin koiran ehdoilla. Hyvä vetokoira lähtee joka startista aina säästelemättä matkaan, olipa kilpailtava matka sitten 5 tai 20 km. Tavoitteena on koko ajan hiihtää samaa vauhtia kuin mitä koira juoksee. Lopputulokseen vaikuttaakin aina enemmän koiran kunto ja sen kilpailuhenkisyys kuin hiihtäjän oma kunto. Hyväkään hiihtäjä ei tässä lajissa pärjää, ellei koiralla "kestä pää" tai kunto riitä. Hiihtäjien osalta valjakkohiihto jaetaan (A- ja B-koirien lisäksi) naisiin ja miehiin sekä yleisten sarjojen lisäksi junioreiden (14-16-v.), nuorten (17-20-v.) ja veteraanien (yli 40-v.) sarjoihin.

www.vul.fi

VALJAKKO-/PULKKAHIIHDON VARUSTEET

Koirahiihtoon tarvitaan vetovaljaat, joustava vetonaru ja avokoukullinen tai pikalukollinen vetovyö (sääntöjen mukaan vyön on oltava selästä vähintään 7 cm levyinen). Hiihtäjälle lisäksi normaalit luisteluhihtäjän välineet.

Pulkkahiihdossa varusteet ovat samat kuin koirahiihdossa, mutta koira vetää pulkkavaljaista ja aisoista perässään kilpapulkaa, jonka perään hiihtäjä on kytketty vetovyöstä ja joustavalla vetonarulla. Kilpapulkan paino on A-luokan koirilla 0,7 x koiran paino ja B-luokan koirilla 0,5 x koiran paino. Pulkan painona käytetään useimmiten rautalevyjä, hiekkaa tmv. Pulkan aisoissa on useimmiten luokki eli kaari, joka yhdistää aisanpäät ja tekee aisoista tukevampia. Lisäksi pulkan ja aisojen välissä on usein nk. aisankannatin, jolla aisat voidaan säätää koiran korkeuden mukaan oikealle korkeudelle. Pulkan joustava vetonaru lähtee pulkan etuosasta ja kulkee läpi sen perässä oleva metallisen ”antennin” hiihtäjän vetovyöhön. ”Antennin” tehtävä on pitää vetonaru ylhäällä ja estää sitä laahaamasta pitkin maata. Pulkan alla käytettävät sukset ovat pääosin lasten/junioreiden kilpahiihtosuksia ja ne on helppo irrottaa ja voidella liukkaaksi.

Varusteita myy Suomen Valjakkourheilijoiden Liitto / ManMat-tuotteet:

www.vul.fi/postimyynti2.htm, sekä useat lemmikkieläinliikkeet kautta maan. Valjaiden sovittamiseen kannattaa panostaa, sillä ne ovat koiran ”urheiluvaate”, joka väärän mallisena tai kokoisena voi aiheuttaa hiertymiä, epämukavuutta tai lihaskivertelyjä.

www.vul.fi

KOIRAPOTKUKELKKAILU

Talvisiin harrastuksiin ja koiran treenaamiseen kuuluu myös koirapotkukelkkailu. Tässäkin lajissa järjestetään myös kilpailuja ja ne ovat silloin yhden tai kahden koiran valjakkoajokilpailuja (Sp1 ja Sp2). Rekenä käytetään metallirunkoista potkukelkkaa varustettuna muovijalaksilla ja lisäksi kilpailuihin potkuri tulee varustaa riittävän tehokkaalla jarrulla ja/tai jarrumatolla. Potkurissa käytetään yleensä myös vetonarun ohjaamiseen sulanmaan lajeista tuttuja ohjainadaptereita, jotta naru ei löystyessään jää kelkan alle.

